

Harry Kordi malelised võimed jäid lõpuni avamata, I

Eelmises malenurgas kirjutasime, et Ameerika Ühendriikides, Michigani osariigis, Royal Oakis elav füüsikust malemeister Harry Kord on ainus eestlane, kes alistanud malelaua taga maailmameistri Robert James Fischeri (simultaanipartii) ja läbi aegade parima Eesti maletaja Paul Kerese. Järgnevalt pakume lugeda ülevaadet Harry Kordi maletaja- ja eluteest.

Harry Kord sündis 17. detsembril 1918. aastal Tartus. Kooliaastad möödusid sünnilinnas, kus ta lõpetas 15. algkooli ja Tartu Poeglaste gümnaasiumi.

Kooliaega jäävad ka esimesed osalemised malevõistlustel. Näiteks mängis Kord 1936. aastal Tapal toimunud 13. koolinoorte esivõistlustel, kus sai 5,5 punktiga 6. koha.

Turniiri võitis kindlalt Narva esindaja K. Karu 9 punktiga, järgnesid tapalased J. Tikas 7,5 punktiga ja O. Lahi 6,5 punktiga.

1937. aasta sügisel alustas Kord Tartu Ülikoolis õpinguid matemaatika ja füüsika alal. Ta lõpetas õpingud 1941. aastal ja 1942. aastal anti talle ajutine tunnistus, mis tõendas õpingute lõpetamist matemaatika osakonna füüsika ainerühmas *cum laude*.

Juba 1940. aastal võeti Kord tööle Tartu Ülikooli füüsika instituuti, esmalt oli ta ametis abijõuna, kuid õige pea samal aastal valiti ta abiassistendiks. Sealsamas töötas ta kuni Eestist lahkumiseni 1944. aasta sügisel.

Ülikoolis õppimise/töötamise kohta saame lugeda ühest Harry Kordi 80. juubelile pühendatud varasemast artiklist, mis ilmus Välis-Eesti ajalehes “Vaba Eesti Sõna”, järgmist: “Teda huvitas teoreetiline füüsika ja eriti aatomiteooria. Nii asus ta 1942. aasta algul tööle dr. Kippereri juures magistri kraadi saavutamiseks. Teesiks oli vesiniku aatomi energia häiritusprobleem, mida tuli lahendada kvantide mehaanika abil. Kuna meil puudusid tol ajal arvutid, oleks pidanud kõiki arvutusi tegema paberi ja pliiaatsi abil, mis oleks võtnud tohutult aega. Ka poleks olnud võimalik neid arvutusi kontrollida vigade suhtes. See asjaolu põhjustas tööd pooleli jätma.”

Meelde jääv võit Paul Kerese üle

Tõsisemad katsetused malerindel said teoks vahetult enne Eestist väljarändamist.

1943. aasta Tartu linna meistrivõistlustel jagas Kord esikohta koos Feliks Kibbermanni ja Dietrich Vooremaaga, kõik kolm kogusid 15 osalejaga turniiril 11 punkti 14st. Järelevõistluse alusel avanes võimalus osaleda koos Kibbermanniga 1943. aasta suvel Tallinnas toimunud Eesti meistrivõistlustel.

Eesti meistrivõistlustel oli 1943. aastal osalejaid 12. Tugevakoosseisulise turniiri võitis Paul Keres 8 punktiga 11st, teist-kolmandat kohta jagasid Aleksander Arulaid ja Raul Renter 7,5 punktiga. Neljanda koha sai Feliks Kibbermann 6,5 punktiga ja hinnatava viienda koha pälvis Harry Kord 6 punktiga. Kord võitis sel turniiril neli, viigistas samuti neli ja kaotas kolm partiid.

Heino Hindre koostatud raamatust “Male Eestis” (Tallinn, 1965) saame turniiri kohta lugeda järgmist: “Suvel Tallinnas peetud Eesti esivõistlustel oli suureks üllatuseks P. Kerese suhteline ebaedu. Üllatuse ähvardas tuua juba 4. voor, milles ettevõtlikult mänginud Soonurm katkestas partii Kerese vastu reaalsete võidulootustega seisus. Mängu jätkamisel suutis Keres selle siiski viigistada. Kuid 7. voorus juhtus see, mis pole kordunud tänaseni – Keres kaotas turniiripartii eestlasele. Võitjaks osutus Kord. Ka järgmises voorus sattus Keres Laurise vastu täiesti kaotatud lõppmängu, kuid visa kaitse ja Laurise vigade tõttu pääses viigiga.”

Pole kindlasti mitte saladus, et Kerese maleliste võimetele mõjusid sõja-aastad väga rusuvalt. Olgu veel lisatud, et pärast kaotust Kordile kaotas Keres oma elus veel vaid

ühe turniiripartii eestlasele – 1967. aastal spordiühingute “Kalevi” ja “Jõud” vahelises matshis Hillar Kärnerile.

Edasi kirjutatakse eelmainitud raamatus turniiri kohta: “P. Keres küll võitis turniiri, ent seda minimaalse eduga hästi mänginud Arulaiu ja Renteri ees. Märnatavalt alla oma võimeid esinesid Laurine, Törn ja Soonurm. Turniiri tulemuste põhjal said Arulaid ja Renter meistririkandidaadiks, Kord ja Randviir tõusid peaklassi.”

Sõja-aastail aktiivne maletaja

Kord oli osaline ka järgmistel Eesti meistrivõistlustel, 1944. aasta juunis Viljandis. Osalejaid oli kokku 16, paraku ei mänginud kaasa kahel varasemal aastal võidutsenud Paul Keres. Suurmeistri puudumisel läks esikoht jagamisele, Johannes Törn ja August Eller kogusid mõlemad 10 punkti 15st. Kolmandat kuni viiendat kohta jagasid Aleksander Arulaid, Raul Renter ja Jüri Randviir 9 punktiga. Kuues oli Feliks Kibbermann 8,5 punktiga.

Järgnevad kolm meest, kelledeks olid Vello Kalde, Harry Kord ja Dietrich Vooremaa, lõpetasid turniiri 8 punktiga ning jagasid 7.-9. kohta. Kordi saldoks jäi neli võitu, kaheksa viiki ja kolm kaotust (kaks neist tuli vastu võtta turniiri võitjatelt). Seega teist aastat järjest õnnestus Kordil saada Eesti meistrivõistlustel üks võit enam kui kogunes kaotusi – igati tubli tulemus.

1944. aasta augusti alguses avaldati toleaegete tippmaletajate paremusjärjestus.

Toome siinkohal ära esikümne: 1. Paul Keres (suurmeister), 2. Johannes Törn (meister), 3. August Eller (meister), 4. Aleksander Arulaid (meistririkandidaat), 5. Vello Kalde (meistririkandidaat), 6. Raul Renter, 7. Jüri Randviir, 8. Feliks Kibbermann, 9. Harry Kord, 10. Rudolf Pruun (kõik peaklass). Tänu aktiivsele osalemisele paari viimase aasta tähtsamatel maleturniiridel arvati Kord seega juba Eesti kümne parema maletaja hulka!

1944. aasta septembris tuli langetada tähtis otsus, kas lahkuda sõjatandriks muutunud Eestist või jääda paigale, sarnaselt paljudele teistele kaasmaalastele pages Kord sõja jalust kodumaalt kaugemale – Euroopa kaudu USAsse. Sisuliselt tähendas see otsus ka seda, et male jäi tahaplaanile, vaid hobiks, mine tea – ehk oluks Eestisse jäämise korral rohkem võimalusi malerindel tegutsemiseks...

(Järgneb)

Margus Sööt,
meistririkandidaat males